

Rapport

efter kvalitetsgranskning av undervisningen i religionskunskap 1 vid Kunskapsgymnasiet i Göteborgs kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Kunskapsgymnasiet i Göteborgs kommun

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i religionskunskap A/1 under år 2011. Granskningen vid Kunskapsgymnasiet i Göteborgs kommun ingår i detta projekt.

Kunskapsgymnasiet Göteborg besöktes den 6-7 december 2011. Granskningen utgår från ämnesplanen för religionskunskap 1. Ansvariga inspektörer har varit utredarna Henrik Frykman och Partow Khademi. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av religionskunskap A/1 i gymnasieskolan genomförs i 28 kommunala skolor och 19 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Skolinspektionen genomför också inom ramen för samtliga ämnesgranskningar 2011 en granskning av IT-användningen på skolorna. Syftet är att undersöka om skolorna erbjuder en tidsenlig utbildning där IT används på ett sätt som stödjer elevernas lärande och bidrar till ökad måluppfyllelse. Granskningen uppmärksammar också elevernas förutsättningar att utveckla den digitala kompetens de behöver för att vara förberedda för fortsatta studier och samhällsdeltagande.

Bakgrundsuppgifter om Kunskapsgymnasiet Göteborg

Kunskapsgymnasiet Göteborg är en fristående gymnasieskola i Göteborgs kommun. Skolan ingår i en koncern med nio gymnasieskolor i Sverige. Gymnasieskolorna i koncernen tillämpar ett gemensamt utbildningskoncept. På Kunskapsgymnasiet i Göteborgs kommun går omkring 400 elever. Skolan erbjuder tre program: Ekonomiprogrammet, Naturvetenskapsprogrammet och Samhällsvetenskapsprogrammet.

Det här läsåret undervisar tre lärare vid Kunskapsgymnasiet i Göteborg i religionskunskap. Samtliga har utbildning för att undervisa i ämnet. Skolinspektionens granskning omfattar två av dessa lärare.

Lärarna är organiserade i både årskursvisa programarbetslag och ämneslag för såväl ämnet som för temaarbetet (se nedan). En av lärarna, den som inte omfattas av den här granskningen, har ämnesansvar för religionskunskap.

Kursen religionskunskap 1 ges i årskurs 1. Kursen sträcker sig över en och en halv termin och ingår i en ämnesintegrerad temaundervisning tillsammans med kurserna svenska 1, samhällskunskap 1b och historia 1b. Kursen religionskunskap 1 har för samtliga program tilldelats 36 lärarledda undervisningstimmar. Utöver det går eleverna i mån av behov på workshops som finns tillgängliga fem timmar per vecka. Vid dessa har eleverna möjlighet att arbeta med religionskunskap inom ramen för det pågående temat.

Undervisningen i kursen religionskunskap 1 ser i allt väsentligt likadan ut oavsett program och lärare. De tema inom vilka undervisningen ska bedrivas beslutas centralt i koncernen. Biträdande rektor på Kunskapsgymnasiet i Göteborg för sedan diskussioner med temalärarna på skolan om hur tiden skall fördelas och hur ämnena ska kopplas samman. Dessa teman (tre stycken under innevarande läsår) är sedan styrande för den planering av kursen religionskunskap 1 som religionslärarna på Kunskapsgymnasiet Göteborg gör gemensamt.

Kunskapsgymnasiets utbildningskoncept karakteriseras i skolans informationsmaterial som "En personligt utformad utbildning". Av detta material framgår att eleverna ska tränas i att sätta mål både långsiktigt för hela sin utbildning (ofta i form av betygsresultat) och kortsiktigt för den kommande veckan. Tillsammans med sin personliga handledare gör varje elev en individuell studieplan och sätter upp delmål för sina studier.

Vidare framkommer av skolans informationsmaterial att eleverna använder en så kallad loggbok, som är elevens planerings och reflektionsverktyg. I loggboken finns kunskapsmål och strategier, aktiviteter, arbetsmål och

tidsplanering för kommande vecka. Där ska eleven tillsammans med handledaren också utvärdera den gångna veckan.

Varje elevs individuella studieplan finns i skolans elevdokumentationssystem som på skolan benämns EDS som samtliga elever har tillgång till. I EDS följs också elevens kunskapsutveckling i samtliga kurser genom att läraren skriver in provresultat och andra resultat med kommentarer från lärare om hur eleven ligger till i förhållande till sina personliga mål.

I kurserna har eleverna uppgifter och uppdrag som man självständigt eller i vissa fall i grupp ska genomföra och färdigställa. Genom skolans webbportal "Kunskapsporten" preciseras för elever och vårdnadshavare studieuppgifter, ämnets syfte, betygskriterier och vad som krävs kunskapsmässigt i de olika kurserna.

Varje elev har ett, till viss del, personligt utformat schema. I varje kurs finns inslag av föreläsningar, laborationer och seminarier. Utöver detta finns så kallade "ämnesworkshop". Under dessa workshoppass finns lärare i olika ämnen till hands för att förklara och hjälpa eleverna att inhämta kunskaper enskilt eller i mindre grupper. Workshop kan ses som ett erbjudande om lärarstöd från skolan som eleverna själva kan välja hur de vill utnyttja. Av skolans policydokument framgår att workshop är obligatoriskt för elever som riskerar att inte nå målen.

Enligt Skolverkets officiella statistik uppgick den genomsnittliga betygspoängen vid Kunskapsgymnasiet i Göteborg till 15,1 läsåret 2009/10, vilket var högre än det dåvarande rikssnittet (14,0). Även när det gäller andel elever som är behöriga till universitets och högskolestudier var resultaten på Kunskapsgymnasiet i Göteborg över rikssnittet läsåret 2009/10 (96,5 procent på skolan mot 86,8 procent i riket som helhet).

Enligt Skolverkets officiella statistik nådde samtliga av de elever som fick ett slutbetyg läsåret 2009/10 minst betyget Godkänt (G) i kursen religionskunskap A, föregångaren till religionskunskap 1. Av skolans egen statistik framgår emellertid att 1,9 procent av eleverna fick betyget Icke godkänt (IG) i religionskunskap A läsåret 2009/10. Av samma statistik framgår att den andelen ökade till 3,2 procent av eleverna läsåret 2010/11. Samtidigt steg andelen elever med betyget Mycket väl godkänt (MVG) från 21,9 till 32,5 procent mellan de båda läsåren.

I samband med den aktuella granskningen har Skolinspektionen observerat en föreläsning och en lektion för eleverna i de två klasserna på det Ekonomiska programmet och en föreläsning för eleverna i de tre klasserna på det Samhällsvetenskapliga programmet.

Resultat av granskningen

Undervisningen sker i enlighet med ämnesplanen

Denna bedömning behandlar dels om undervisningen omfattar de tre områden som finns i ämnesplanen; religion, livsåskådning och etik dels om undervisningen ger eleverna möjlighet till utveckling av både faktakunskaper, analys och reflektion.

Vid de föreläsningar och den lektion som Skolinspektionen har observerat introduceras ett arbetsmoment med etiska resonemangsmodeller, bland annat plikt- och konsekvensetik. Av dokumentation, lärar- och elevintervju framgår också att undervisningen tidigare under kursen har behandlat religion och då framförallt världsreligionerna kristendom, judendom, islam, hinduism och buddhism, men också andra religiösa livsåskådningar. Icke-religiösa livsåskådningar har enligt lärarna berörts kort i samband med en diskussion om vad religion är i inledningen av kursen. Enligt lärarna kommer icke-religiösa livsåskådningar också att tas upp inom ramen för en kommande uppgift om religion och vetenskap. Samtidigt uppger lärarna att de tycker att icke-religiösa livsåskådningar i nuläget ges begränsat utrymme och möjligtvis borde uppmärksammas mer under kursen.

När det gäller i vilken utsträckning undervisningen ger eleverna möjlighet till faktakunskaper, analys och reflektion, så svarar en stor majoritet av eleverna, i den enkät som Skolinspektionen har genomfört, att de tycker att de får sådana möjligheter.

Vid de två föreläsningar som Skolinspektionen har besökt är omkring 40 respektive 60 elever närvarande. Lärarna ställer vid ett fåtal tillfällen frågor som eleverna får diskutera två och två. Många elever förefaller emellertid ägna sig åt annat och det blir mycket lite av gemensam lärarledd diskussion. Enligt såväl elever som lärare är de föreläsningar som Skolinspektionen besökt representativa och speglar hur det brukar vara. Det är mycket fakta som förmedlas, tempot är stundtals forcerat och inslagen av analys och reflektion är få. Enligt såväl rektor som lärare är den här undervisningsformen just vad den kallas, alltså "föreläsning" och tanken är att eleverna istället ska få diskutera, analysera och reflektera i samband med lektioner och workshops.

De elever som Skolinspektionen har intervjuat tycker inte att de fem workshops som finns tillgängliga varje vecka (och som är frivilliga för alla elever utom dem som riskerar att inte nå kunskapskraven) utgör någon god möjlighet till analys och reflektion. Det finns enligt de intervjuade eleverna flera skäl till det. För det första så är närvaron mycket varierande, många elever går helt enkelt inte på särskilt många workshops och får av det skälet inte möjlighet till analys

och diskussion. För det andra utnyttjar de intervjuade eleverna bara i mycket begränsad utsträckning workshops till religionskunskap. För det tredje uppger de att eleverna i hög utsträckning besöker samma workshoppass, ofta i samband med att en inlämningsuppgift eller ett prov närmar sig. Då blir det väldigt fullt i salarna, eleverna tycker inte att läraren hinner hjälpa dem och det blir av de här skälen svårt att få utrymme för diskussion.

Vid den enda lektion som Skolinspektionen har observerat får eleverna möjlighet att under större delen av de 40 minuter som lektionen pågår diskutera och analysera de etiska resonemangsmodeller som de har fått presenterade dagen innan i samband med föreläsningen. Enligt lärarna är lektionen representativ. De elever som Skolinspektionen har intervjuat uppger emellertid att de upplever att lektionerna oftast liknar föreläsningarna, alltså att det i mycket hög utsträckning är läraren som pratar och eleverna som lyssnar. De tycker inte att de får särskilt stora möjligheter att diskutera och reflektera i samband med lektioner.

Här skiljer sig alltså de intervjuade elevernas upplevelse från lärarnas utsagor, resultat på Skolinspektionens enkät och den lektionsobservation som Skolinspektionen har gjort (där eleverna fick diskutera, analysera och reflektera). Det som säkert kan sägas är att kursen religionskunskap 1 har tilldelats jämförelsevis begränsad tid, 36 timmar totalt. Av den tiden används en relativt hög andel till föreläsningar, som inte är avsedda för diskussion, analys och reflektion. Kursens inledande tema 1 (det första av tre teman) består av 5 föreläsningar à 50 minuter och 11 lektioner à 40 minuter. Om tema 1 är representativt för kursen, vilket lärare och rektor menar att det är, innebär det att föreläsningarna svarar för ungefär 40 procent av den redan jämförelsevis begränsade tid som kursen tilldelats. Den tid som återstår – lektionerna – upplever de intervjuade eleverna inte bidrar med goda möjligheter till diskussion och analys.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att undervisningen omfattar etik, religion och ett jämförelsevis mindre inslag av icke-religiösa livsåskådningar. Skolan bör fundera över om den ska öka inslaget av icke-religiösa livsåskådningar. Vidare ges eleverna möjligheter till utveckling av faktakunskaper. De får också viss möjlighet till analys och reflektion, men relativt begränsat sett till kursplaneringen och utsagor från intervjuade elever. Skolinspektionen vill därför påpeka att det finns en stark efterfrågan från eleverna att utöka möjligheten till analys och reflektion i kursen religionskunskap 1.

Förutsättningar för hög måluppfyllelse

Denna bedömning utgår från läroplanen och de framgångsfaktorer som utpekas i aktuell forskning då det gäller att nå en god kvalitet i undervisningen i religionskunskap. Bedömningarna gäller om undervisningen tillvaratar elever-

nas behov, erfarenheter och intresse, samt om den bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen. Bedömningarna gäller vidare om eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer, om undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden, samt om IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intresse, samt bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen

Av läroplanen framgår att läraren ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära. Läraren ska också utnyttja elevernas erfarenheter av arbets- och samhällsliv och organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull.

Vid de föreläsningar och lektioner som Skolinspektionen har observerat syns inga tydliga exempel på att undervisningen tillvaratar intressen och erfarenheter som eleverna har uttryckt. Kopplingarna till aktuella samhällsfenomen är också begränsade. De exempel som tas upp är huvudsakligen fiktiva och handlar till exempel om att hjälpa någon över gatan, eller att "planka" på bussen. I några fall tar lärarna dock upp exempel som utgår från elevernas skolvardag. Bland annat diskuteras utilitarism med utgångspunkt i betyg i kursen religionskunskap 1. Vid den observerade lektionen får eleverna också i viss utsträckning diskutera etiska resonemangsmodeller med utgångspunkt i ett antal påhittade scenarier.

I den enkät som Skolinspektionen har genomfört inom ramen för granskningen instämmer eleverna i relativt låg utsträckning i påståenden om att undervisningen tillvaratar deras erfarenheter och intressen. Utsagor från de elever som Skolinspektionen har intervjuat bekräftar den bilden. Eleverna tycker inte att lärarna efterfrågar deras erfarenheter och intressen. De intervjuade eleverna önskar sig också mer av diskussion, med möjlighet till analys och reflektion kring livsåskådningsfrågor, med utgångspunkt i den mångfald av religiös och etnisk bakgrund som finns bland eleverna på Kunskapsgymnasiet. Däremot tycker eleverna, vilket de uttrycker både i enkäten och i intervjun, att undervisningen i många avseenden är relevant och bearbetar för dem aktuella samhällsfenomen.

Lärarna uppger att de försöker ta upp och diskutera elevernas intressen och erfarenheter i den utsträckning de uttrycks under kursens gång. Däremot bedriver de inget systematiskt arbete för att få elever att uttrycka intressen och erfarenheter.

En faktor som både lärare och elever tar upp som försvårande för att tillvarata elevers intressen och erfarenheter är att undervisningsgrupperna ofta är mycket stora. Vid vissa föreläsningar kan det handla om ett sextiotial elever. Då upplever både lärare och elever att det kan vara svårt att inhämta och tillvarata intressen och erfarenheter. Undervisningen är också i hög utsträckning centralt planerad. Den utgår från de ämnesövergripande teman som skolan beslutat och inom ramen för dessa teman utformar religionskunskapslärarna en undervisning som ser i stort sett likadan ut, oavsett program. Det innebär att möjligheten att tillvarata elevers intressen, erfarenheter och behov – och att anpassa undervisningen till den aktuella elevgruppen – är begränsad.

Den tydligaste möjlighet som finns för att tillvara elevernas intressen i fråga om religionskunskap – och möjligtvis även deras erfarenheter – är det fördjupningsarbete som eleverna gör inom ramen för vart och ett av de två teman som kursen omfattar. Här har eleverna relativt långtgående frihet att, utifrån intresse, välja vad de vill jobba med. Samtidigt utgör dessa fördjupningsarbeten en relativt begränsad del av en redan jämförelsevis komprimerad kurs.

Enligt betygsstatistik över de senaste åren har så gott som samtliga elever nått minst Godkänt (G) i kursen religionskunskap A, föregångaren till den nuvarande kursen religionskunskap 1. Skolan har ett system där varje elev träffar en personlig handledare 15 minuter varje vecka. Enligt rektorn och lärarna innebär det att elever som riskerar att inte nå minst betyget E i religionskunskap 1 fångas upp tidigt. För dessa elever utformas åtgärdsprogram och för dem är workshoppassen på skolan obligatoriska. Vid dessa workshoppass får eleverna lärarstöd i de ämnen där de har sådana behov.

Skolinspektionen bedömer att Kunskapsgymnasiet i Göteborg bör utveckla arbetet med att tillvarata elevers erfarenheter, intressen och behov i undervisningen i religionskunskap 1. Skolinspektionen bedömer vidare att den granskade undervisningen i flera avseenden bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen, men det finns utrymme att i ökad utsträckning koppla undervisningen till elevernas intressen och erfarenheter.

Eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer

Av läroplanen framgår att eleverna genom sina studier ska stärka grunden för det för livslångt lärande. Eleverna ska bli medvetna om att nya kunskaper och insikter är förutsättningar för personlig utveckling. Detta ska syfta till att grundlägga en positiv inställning till lärande och att återskapa en sådan inställning hos elever med negativa skolerfarenheter. Varje elev som slutfört sin utbildning ska kunna använda sina kunskaper som redskap för att reflektera över sina erfarenheter och sitt eget sätt att lära. Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden, utan

undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer. Läraren ska tillsammans med eleverna planera undervisningen, låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer och tillsammans med eleverna utvärdera undervisningen.

Som beskrivits tidigare träffar varje elev vid Kunskapsgymnasiet en personlig handledare 15 minuter varje vecka. Tillsammans med handledaren planerar eleven sin kommande vecka och utvärderar även den gångna veckan. Tanken är bland annat att eleverna ska tränas i att ta ansvar för sina studier samt utvärdera och reflektera över sitt eget lärande. Allt dokumenteras i elevernas loggböcker.

Den här möjligheten att påverka sin egen arbetsvecka är emellertid inte densamma som att påverka undervisningens innehåll och arbetsformer. Vid de föreläsningar och den lektion som Skolinspektionen har observerat syns få tydliga exempel på att eleverna utövar inflytande över undervisningen.

I den enkät som Skolinspektionen har genomfört inom ramen för granskningen instämmer eleverna i relativt låg utsträckning i att de har möjlighet att påverka undervisningens innehåll och arbetsformer. Utsagor från de elever som Skolinspektionen har intervjuat bekräftar den bilden. Eleverna tycker att de har mycket liten möjlighet att påverka undervisningens innehåll och arbetsformer. De upplever istället att kursen är detaljerat planerad redan på förhand.

Lärarna bekräftar i intervju att det finns begränsade möjligheter för eleverna att påverka kursens innehåll och arbetsformer, som är gemensamt utformade för samtliga program och klasser på skolan. De upplever att kursen är komprimerad och att det saknas utrymme att ta in ytterligare önskemål om innehåll.

Den tydligaste möjlighet som finns att påverka innehåll och arbetsformer är, enligt såväl de intervjuade lärarna som eleverna, det fördjupningsarbete som eleverna gör inom ramen för vart och ett av de två teman som kursen religionskunskap 1 omfattar. Här har eleverna relativt långtgående frihet att välja vad de vill jobba med. De har också goda möjligheter att påverka redovisningsformer. Samtidigt – och som redan påpekats – utgör dessa fördjupningsarbeten en relativt begränsad del av en redan jämförelsevis komprimerad kurs. Den möjlighet som fördjupningsarbetena erbjuder eleverna till inflytande är i det avseendet begränsad.

När det gäller elevernas kännedom om målen för kursen – en förutsättning för att kunna utöva inflytande – instämmer en majoritet av de elever som besvarat Skolinspektionens enkät i påståendet att de känner till målen. Samtidigt tycker så många som 16 procent i den ena gruppen att påståendet stämmer dåligt.

Lärarna beskriver hur de presenterar ämnesplanens mål och kunskapskrav i inledningen av kursen. Det bekräftar eleverna i intervjuer. De intervjuade eleverna menar dock att lärarna är olika duktiga på att förklara så att mål och kunskapskrav blir begripliga. Enligt de intervjuade eleverna är den inledande presentationen det enda tillfället under den knappa hälften av kursen som så här långt förflutit, då mål och kunskapskrav presenterats och förklarats mer ingående. Kunskapskraven finns förvisso regelmässigt tryckta i prov och fördjupningsuppgifter, men utan att förklaras, vilket enligt de intervjuade eleverna leder till att de inte ägnar dem någon uppmärksamhet.

Vid de föreläsningar och den lektion som Skolinspektionen har besökt tas ämnesplanen inte upp, trots att passen introducerar ett nytt arbetsmoment med etiska resonemangsmodeller, med tydlig koppling till ämnesplanen. Lärarna säger i intervju att de själva upplever att kursen är kort och komprimerad och ger begränsad möjlighet till annat än själva undervisningen.

De intervjuade lärarna säger också att de under kursen inte har diskuterat de förmågor och kunskaper som uttrycks i ämnesplanens syfte med eleverna, utan begränsat presentationen av ämnesplanen till mål och kunskapskrav.

När det gäller utvärderingar har Kunskapsgymnasiet Göteborg en standardiserad enkät som eleverna får fylla i vid slutet av varje kurs. Den handlar emellertid uteslutande om elevernas lärplattform och ställer inga frågor om undervisningen. Religionskunskapslärarna uppger att de normalt inte genomför några andra utvärderingar under kursen. De intervjuade eleverna kan inte påminna sig om att de vid något tillfälle hittills under kursen fått frågan från religionslärarna om vad de tycker om undervisningen. Lärarna medger att de sällan tillfrågar eleverna om detta, också det ett resultat av att de upplever kursen som tidsmässigt begränsad.

I loggböckerna ska eleverna utvärdera undervisningen och reflektera över sitt sätt att lära. Dessa personliga utvärderingar – som kan beröra religionskunskap – kommer emellertid bara religionslärarna till del i den utsträckning de råkar vara personliga handledare för de aktuella eleverna. Intervjuer med elever och lärare ger inte vid handen att utvärderingarna påverkar innehållet i undervisningen.

Skolinspektionen bedömer att Kunskapsgymnasiet behöver utveckla arbetet med att ge eleverna inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer. Fördjupningsarbetena tillgodoser visserligen delvis detta, men de utgör en mycket begränsad del av kursen. Kunskapsgymnasiet behöver systematisera arbetet med att efterfråga elevernas intressen och erfarenheter och att med utgångspunkt i detta erbjuda dem möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer. Elevernas kännedom om innehållet i ämnesplanen

behöver också öka, eftersom det är en viktig förutsättning för att kunna utöva inflytande. Eleverna måste också erbjudas utökade möjligheter att utvärdera undervisningen. Den möjligheten bör inte bara erbjudas i slutet av kursen, utan systematiskt och fortlöpande så att eleverna faktiskt får möjlighet att påverka sin egen kurs.

Undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden.

Enligt läroplanen ska undervisningen vara icke-konfessionell, saklig och allsidig. Vidare ska läraren klargöra det svenska samhällets grundläggande värden¹ och möta främlingsfientlighet och intolerans med kunskaper, öppen diskussion och aktiva insatser. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att finna sin unika egenart.

Ingenting som framkommit av dokument, lektionsobservationer, intervjuer och enkätundersökning tyder på något annat än att undervisningen vid Kunskaps-gymnasiet är icke-konfessionell, saklig och allsidig.

I den enkät som Skolinspektionen har genomfört instämmer eleverna i mycket hög uträkning i påståenden om att de aldrig har känt sig kränkta av det någon har sagt eller gjort under religionslektionerna. Detsamma gäller påståendet att läraren skulle ingripa om någon uttalade något som den svarande skulle uppleva som kränkande.

Bilden av kränkingsfria lektioner bekräftas av såväl elever som lärare i intervjuer. Däremot tycker de intervjuade eleverna att ordningsstörningar och bristande studiero är vanligt förekommande i samband med föreläsningarna, då antalet elever inte sällan överstiger femtio. Den bilden bekräftas av en av de föreläsningsobservationer som Skolinspektionen har gjort där studieron är bristfällig och läraren får ägna förhållandevis mycket tid åt att försöka få lugn i salen. Föreläsningen är, enligt såväl intervjuade lärare som elever, representativ för hur det brukar vara. De intervjuade eleverna önskar att lärarna oftare än vad som nu är fallet skulle använda sig av utvisning av ordningsstörande elever.

Även om studieron är bristfällig vid vissa arbetspass bedömer Skolinspektionen att undervisningen i religionskunskap sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden.

¹ Avser de värden som regleras i svensk lagstiftning och i de av Sverige antagna internationella konventioner.

IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling

Av läroplanen framgår att eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. På så vis närmar sig eleverna ett alltmer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta. Det är skolans ansvar att varje elev som slutfört sin utbildning kan använda bok- och bibliotekskunskap och modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.

Eleverna vid Kunskapsgymnasiet har av skolan utrustats med personliga bärbara datorer. Vid de föreläsningar och lektioner som Skolinspektionen har observerat används dessa bara i begränsad omfattning. Vid föreläsningarna är ett av skälen till detta praktiska: datorerna alstrar mycket värme i en sal där det redan sitter fler än femtio elever och det finns inte uttag åt alla som sannolikt skulle behöva det. Dessutom upplever lärarna att datorn kan fungera som en distraktion för många elever.

Allt undervisningsmaterial finns tillgängligt för eleverna på den gemensamma lärplattformen Kunskapsporten. Där finns också dokumentation av elevernas progression i förhållande till kunskapskraven.

I den enkät som Skolinspektionen har genomfört instämmer omkring hälften av de svarande eleverna i påståendet att de ofta använder datorn i undervisningen i religionskunskap. De elever som Skolinspektionen har intervjuat upplever inte att de använder datorn särskilt ofta i religionskunskap.

När datorn används är det enligt såväl lärare som elever huvudsakligen för att söka information, som ordbehandlare och någon gång för att se direktuppspelad media. Lärarna visar också emellanåt filmer för eleverna.

Eleverna är tydliga, såväl i sina svar på enkäten som i intervju med Skolinspektionen, med att de under religionslektionerna har pratat om vad det innebär att ha ett kritiskt förhållningssätt. Det framgår också av Skolinspektionens föreläsnings- och lektionsobservationer samt av dokumentation. I flera av de inlämningsuppgifter som Skolinspektionen har tagit del av ingår inte bara att eleverna ska lämna in en källförteckning, utan de ska också föra ett skriftligt källkritiskt resonemang kring de referenser som använts.

Skolinspektionen bedömer att IT-verktyg används i undervisningen på ett sätt som stödjer elevernas kunskapsutveckling och utvecklingen av deras digitala kompetens.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Kunskapsgymnasiet inte ger tillräckliga förutsättningar för hög måluppfyllelse. Skolan behöver utveckla

arbetet med att ge eleverna inflytande över undervisningens innehåll, arbetsätt och arbetsformer. I det ingår att systematisera arbetet med att inhämta och tillvarata elevernas behov, intressen och erfarenheter. Andra viktiga komponenter i arbetet med att utveckla elevernas möjligheter till inflytande är att öka deras kännedom om innehållet i ämnesplanen och att fortlöpande ge dem möjlighet att utvärdera undervisningen.

Skolinspektionen bedömer att den granskade undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden. IT-verktyg används i undervisningen på ett sätt som stödjer elevernas kunskapsutveckling och utvecklingen av deras digitala kompetens.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kvalitetsgranskningen är att bidra till en allmän höjning av undervisningens kvalitet i religionskunskap i gymnasieskolan. Detta då resultaten i ämnet nationellt sett är låga samt att tidigare studier visar att undervisningen inte genomförs så att elevers intresse för ämnet tillvaratas. Granskningen har också som syfte att medverka i processen med att implementera de nya ämnesplanerna i religionskunskap i gymnasieskolan som börjar gälla för de elever som påbörjar gymnasieutbildningen från och med hösten 2011.

De centrala frågeställningarna gäller om eleverna får undervisning i enlighet med ämnesplan och läroplan och om det skapas förutsättningar för ökad måluppfyllelse genom att undervisningen bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen, tillvaratar elevernas erfarenheter, behov och intresse för ämnets frågeområden samt ger eleverna möjlighet till inflytande över undervisningen.

Metod och material

Granskningen har genomförts genom att inspektörerna innan besöket i skolan tagit del av kursupplägg, eventuella termins- och lektionsplaneringar, tidigare kursutvärderingar samt exempel på uppgifter som utgjort grund för lärarnas betygssättning.

Vid besöket har tre lektioner (två av dessa benämnda föreläsningar av Kunskapsgymnasiet) observerats av två inspektörer. Den ena inspektören har under lektionen fokuserat på eleverna och den andra på lärarens undervisning. En elevenkät har genomförts i slutet av varje lektion. Utöver detta har sedan företrädare för eleverna samt de observerade lärarna intervjuats. Även ansvarig rektor har intervjuats. Besöket har avslutats med en återkoppling till lärare och rektor kring vad inspektörerna sett och gjort för bedömningar. Rektorn har ta-

Skolinspektionen

Rapport

2012-01-30

13 (13)

Dnr 40-2011:1445

git del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.